

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 08.02.2008, sp. zn. 24 Co 421/2007, ECLI:CZ:MSPH:2008:24.CO.421.2007.1

Číslo: 94/2008

Právní věta:

Při započtení na dědický podíl podle § 484 obč. zák. nelze od ceny daru odečítat výši daně z darování, kterou obdarovaný dědic zaplatil.

Soud: Městský soud v Praze

Datum rozhodnutí: 08.02.2008

Spisová značka: 24 Co 421/2007

Číslo rozhodnutí: 94

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení o dědictví

Předpisy: § 484 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 27. 2. 2007 O b v o d n í s o u d pro Prahu 8 výrokem I/ určil obvyklou cenu majetku, který měl zůstavitel ve společném jmění manželů s pozůstalou manželkou H. P., částkou 1 564 040 Kč a rozhodl, že z tohoto majetku náleží do dědictví pohledávka za pozůstalou manželkou H. P. z titulu vypořádání SJM ve výši 782 020 Kč a pozůstalé manželce H. P. připadá hodnota členského podílu u Bytového družstva Z., s veškerými právy a povinnostmi, ve výši 1 600 000 Kč, po odečtení nesplaceného vkladu ve výši 35 960 Kč, tj. celkem ve výši 1 564 040 Kč. Výrokem II/ určil obvyklou cenu majetku náležejícího do dědictví částkou 782 020 Kč, výši dluhů částkou 2341 Kč a čistou hodnotu dědictví částkou 779 679 Kč. Výrokem III/ potvrdil dědicům nabytí dědictví tak, že pozůstalá manželka H. P. nabývá z majetku spadajícího do dědictví pohledávku vůči sobě z titulu vypořádání SJM ve výši 217 668 Kč, pozůstalý syn Ing. F. P. pohledávku za pozůstalou manželkou H. P. z titulu vypořádání SJM ve výši 129 016 Kč, pozůstalá dcera M. T. pohledávku za pozůstalou manželkou H. P. z titulu vypořádání SJM ve výši 217 668 Kč a pozůstalá dcera I. S. pohledávku za pozůstalou manželkou H. P. z titulu vypořádání SJM ve výši 217 668 Kč. Výrokem IV/ určil odměnu a hotové výdaje notářky Mgr. Š. Z. a uložil dědicům, aby tuto odměnu a náklady uhradili (stanovenými částkami připadajícími na jednotlivé dědice) k rukám notářky do 15 dnů od právní moci usnesení. Výrokem V/ rozhodl o povinnosti Ing. F. P., I. S. a M. T. nahradit státu - Obvodnímu soudu pro Prahu 8 - do 3 dnů od právní moci usnesení na nákladech řízení za provedení důkazů znaleckým posudkem částky, těmto dědicům konkrétně stanovené (po odpočtu jimi složené zálohy). Výrokem VI/ vyslovil,

že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění uvedl, že obvyklou cenu majetku náležejícího do společného jmění manželů zůstavitele a pozůstalé manželky určil dle prohlášení účastníků řízení a na základě znaleckého posudku ze dne 2. 9. 2004. Z obvyklé ceny práv a povinností spojených s členstvím v Bytovém družstvu Z., stanovené znaleckým posudkem na 1 600 000 Kč, byla odečtena částka ve výši 35 960 Kč, která odpovídá nesplacenému vkladu zůstavitele do družstva. Z výpisu z katastru nemovitostí bylo zjištěno, že bytový dům, v němž se nachází předmětný družstevní byt, byl k datu úmrtí zůstavitele ve vlastnictví Bytového družstva Z., proto soud vycházel z obvyklé (tržní) hodnoty členského podílu ve shora uvedeném bytovém družstvu. Majetek ve společném jmění zůstavitele a pozůstalé manželky byl rozdělen podle zásad uvedených v § 150 (správně § 149) obč. zák. s přihlédnutím k návrhům účastníků řízení. Čistá hodnota dědictví byla určena dle § 175o odst. 1 o. s. ř., ve shodě se soupisem aktiv a pasiv dědictví. Zůstavitel nezanechal závěť, ze zákona dědí v první dědické skupině dle § 473 obč. zák. manželka, dcery a syn, kteří dědictví neodmítli. Dcery M. T. a I. S. žádaly o započtení daru nemovitostí v kat. úz. R. v hodnotě 354 610 Kč, který obdrželi pozůstalý syn Ing. F. P. a Dr. J. C. (syn H. P., který nebyl synem zůstavitele), od manželů P., každý jednou polovinou. Předmět daru byl v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů P. Z darovací smlouvy, sepsané notářským zápisem dne 19. 11. 1996, vyplývá, že hodnota darovaných nemovitostí byla oceněna znalcem na 354 610 Kč. Hodnota daru mimo běžné darování, který nabyt pozůstalý syn Ing. F. P., činí pro účely započtení na dědický podíl 88 652,50 Kč. Ceny darů se posuzují k době darování, nikoliv k době úmrtí (např. R 5/70, publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek). Při výpočtu podílů byla k obvyklé ceně majetku náležejícího do dědictví připočtena cena započítávaných darů a z výsledné ceny (tzv. kolační podstaty) byly vypočteny dědické podíly jednotlivých dědiců. Od takto vypočtených podílů byla odečtena hodnota daru, která se započítává na podíl dědice. V případě, že obdarovaný dědic již obdržel v darech více, než by mu celkově náleželo z celé kolační podstaty, nic nedědí, ale nemusí nic do dědictví vracet. V konkrétním případě činí obvyklá cena dědictví 782 020 Kč, hodnota daru pro Ing. F. P. je 88 652,50 Kč. Kolační podstata tedy činí 870 672,50 Kč, podíl každého z dědiců činí 217 668,12 Kč. Dědický podíl pozůstalého syna Ing. F. P. po započtení daru ve výši 88 652,50 Kč činí 129 016 Kč. Vzhledem k tomu, že mezi dědici nedošlo k dohodě o vypořádání dědictví, soud v usnesení o dědictví podle § 175q odst. 1 písm. d) o. s. ř. potvrdil dědicům nabytí dědictví podle dědických podílů. Na dědický podíl pozůstalého syna Ing. F. P. započel ve smyslu § 484 obč. zák. to, co bezplatně obdržel od zůstavitele mimo obvyklé darování. Odpovědnost dědiců za pasiva dědictví se řídí ustanovením § 470 obč. zák. dle poměru toho, co z dědictví nabyli. Do pasiv dědictví byly zařazeny pohřební náklady (po odečtení státního příspěvku) ve výši 2341 Kč. Výrok o odměně a hotových výdajích notářky odůvodnil soud ustanovením § 12 a § 13 vyhláškou č. 196/2001 Sb. a připočtením 19% DPH. Podle § 151 odst. 1 o. s. ř. rozhodl soud o náhradě nákladů řízení. Vzhledem k tomu, že řízení o dědictví může být zahájeno i bez návrhu, nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (§ 146 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

Proti usnesení podala odvolání pozůstalá manželka H. P. V odvolání vyjádřila nesouhlas s tím, že na dědický podíl pozůstalého syna Ing. F. P. soud započel při výpočtu dědického podílu hodnotu daru ve výši 88 652,50 Kč, aniž by přihlédl k tomu, že obdarovaný Ing. F. P. musel zaplatit a také zaplatil darovací daň ve výši 1774 Kč. Dle názoru odvolatelky je třeba tuto darovací daň zohlednit při výpočtu hodnoty daru započítávané na dědický podíl. Kromě toho namítala, že u členského podílu v bytovém družstvu je třeba brát v úvahu, že ke dni úmrtí zůstavitele byla splacena cca 1/2 tohoto členského podílu, a z tohoto důvodu dle názoru odvolatelky nelze vycházet při stanovení nároků ostatních dědiců z obvyklé (tržní hodnoty) celého členského podílu v bytovém družstvu, ale pouze z jedné poloviny této hodnoty. Žádala, aby soud provedl důkaz daňovým přiznáním pozůstalého syna a zprávou bytového družstva. Navrhovala, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu projednání.

Proti usnesení podal odvolání také pozůstalý syn Ing. F. P. V odvolání namítal, že pozůstalá dcera M. T. je ve smyslu § 469 obč. zák. nezpůsobilá dědit, protože se proti zůstaviteli dopustila úmyslného

trestného činu pomluvy a urážky na cti. Se zůstavitelem se nestýkala, neprojevovala žádný zájem o kontakt s ním ani s kýmkoliv z rodiny. Po roce 1990 se však M. T. sešla s Ing. F. P., pomlouvala zůstavitele, vyprávěla o něm příběhy z jejího dětství, jaký to byl „hajzl, gauner, lump apod.“. Snažila se přesvědčit odvolatele, aby se otce zřekl, protože to je prý „hnusný grázl“, který odešel od její matky. Odvolatel její argumenty odmítl s tím, že společného otce zná lépe než ona sama, a požádal ji, aby ho již nevyhledávala a o otci s ním nemluvila. M. T. však v těchto aktivitách pokračovala, zjišťovala si na otce různé informace a ty pak zkresleně šířila dál. Ve svých pomluvách otce nazývala „hajzlem, lumpem, grázlem“ apod. Měla v úmyslu jej u odvolatele očernit, ohrozit zůstavitelovu vážnost a narušit rodinné vztahy. Tím se dopustila trestného činu pomluvy podle § 206 tr. zák. Jednou zůstavitele dokonce navštívila a zajímala se o jeho majetek, s důrazem na výši jejího dědického podílu, při tom jej opět slovně urážela, a to i před druhou manželkou zůstavitele H. P. Když jí zůstavitel odpověděl, že za takové chování vůči vlastnímu otci si žádné dědictví nezaslouží a on ji vydědí, vyjádřila se, že je „starý debil“ a „že se mu na těch jeho pár šupů může akorát tak vy...“. Tím jasně projevila svůj úmysl se svého dědického podílu vzdát a současně se dopustila zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele. Pokud je odvolateli známo, zůstavitel toto jednání M. T. nikdy neodpustil. K uvedeným skutečnostem navrhuje důkaz výsledkem H. P. a jejího syna pana J. C. Podle § 15 obč. zák. uplatňuje odvolatel právo na ochranu osobnosti zůstavitele a na M. T. podává žalobu pro spáchání trestného činu pomluvy podle § 206 tr. zák. a pro spáchání přestupku proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. K odvolání připojil jako přílohu jím podanou a Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 4 adresovanou „Žalobu za pomluvu a urážku na cti“ na M. T. Navrhoval, aby odvolací soud zrušil napadené usnesení a prohlásil pozůstalou dceru M. T. za právně nezpůsobilou k dědění po zůstaviteli podle § 469 obč. zák.

K odvolání H. P. se vyjádřil Ing. F. P. Ve vyjádření zopakoval tvrzení o dědické nezpůsobilosti M. T., která uvedl již ve svém odvolání.

K odvolání H. P. se vyjádřily také pozůstalé dcery M. T. a I. S., které souhlasily se započtením daru na dědický podíl Ing. F. P. částkou 88 652,50 Kč a poukazovaly na to, že nelze přihlížet k zaplacené darovací dani, která nepatří k aktivům ani pasivům dědictví. K námitce ohledně ceny členského podílu uvedly, že je nutno vycházet z ceny obvyklé. Soud prvního stupně podle jejich názoru postupoval v souladu se zákonem. Navrhly, aby napadené usnesení bylo odvolacím soudem potvrzeno.

M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení, aniž nařizoval ve věci jednání (§ 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř.) a dospěl k závěru, že odvolání H. P. není důvodné, odvolání Ing. F. P. je důvodné.

Odvolání H. P. obsahuje dvě námitky: a) požadavek, aby při zápočtu daru na dědický podíl bylo přihlédnuto k darovací dani, kterou obdarovaný zaplatil, a b) požadavek, aby v případě, kdy nebyl splacen celý členský podíl v bytovém družstvu, ale pouze jeho část (jedna polovina), vycházel soud v dědickém řízení jen z poměrného dílu obvyklé ceny členského podílu, který odpovídá splacené části (tj. v tomto případě z poloviny obvyklé ceny).

Ani jednu z těchto námitek nepovažuje odvolací soud za důvodnou.

Institut započtení darů sleduje pouze určité vyrovnání hodnot, které jednotliví dědici (resp. budoucí dědici) nabyli od zůstavitele bezplatně ve svém úhrnu, tj. jak dědictvím, tak i darem. Účelem započtení je v řízení o dědictví srovnat nebo alespoň částečně přiblížit podíly dědiců na majetku

zůstavitele celkem, tj. také se zřetelem k majetku, který nabyli bezplatně za života. Jde tedy o vyrovnání mezi dědici. Ani toto vyrovnání nemusí být vždy úplné a přesné: nepřihlíží se k obvyklým darováním, a pokud obdarovaný dědic získal darem podstatně víc, než by činil jeho podíl z dědictví, nemusí již do dědictví nic vracet. Smyslem započtení je srovnání (případně alespoň částečné srovnání) hodnoty majetku nabývaného jednotlivými dědici (obdarovanými), nikoliv celkové „zúčtování“ se zřetelem k povinnostem nabyvatele vůči třetím osobám, pokud jsou takové povinnosti s nabytím majetku spojeny. Povinnosti nabyvatele vůči třetím osobám mají samostatnou povahu a nelze je proto promítat do výpočtu dědických podílů při postupu dle § 484 obč. zák. Jiný výklad by učinil ze započtení zcela chaotický institut, při kterém by např. dědici, kteří nebyli obdarováni, odpovídali podle § 470 obč. zák. za pasiva dědictví a měli povinnost platit daň z dědictví, mohli požadovat, aby při stanovení jejich podílu se přihlíželo k tomu, že podle § 470 obč. zák. budou muset platit dluhy zůstavitele (zatímco obdarovaný z titulu daru za žádné dluhy neodpovídal), a aby byla brána v úvahu i daň z dědictví, kterou budou muset zaplatit. Podobné kalkulace se vymykají skutečnému smyslu tohoto institutu.

Stejně tak nelze vyhovět požadavku pozůstalé manželky, aby se v dědickém řízení přihlíželo jen k polovině obvyklé ceny členského podílu v bytovém družstvu (protože byla uhrazena jen polovina). Jde o totéž, jako by bylo požadováno, aby např. nemovitost v ceně několika milionů Kč byla zařazena do dědictví pouze cenou např. 100 000 Kč, s argumentací, že z kupní ceny byla dosud uhrazena pouze tato část (tj. 100 000 Kč). Za situace, kdy zůstavitel a pozůstalá manželka byli společnými členy družstva a po úmrtí zůstavitele jedinou členkou zůstává pozůstalá manželka, které náleží členský podíl, náleží pozůstalé manželce tento podíl jako celek a může jej na trhu s „družstevními byty“ volně také jako celek převádět, a to za úplatu, která odpovídá obvyklé ceně tohoto podílu jako celku – nikoliv za úplatu, která by odpovídala jen polovině jeho obvyklé ceny. Skutečnost, že dosud není celý podíl zaplacen, se projevuje pouze jako dluh vůči bytovému družstvu, jehož výše je konstantní a nemá nic společného s obvyklou cenou členského podílu. V daném případě činí 35 960 Kč a družstvo může požadovat jen úhradu tohoto dluhu, nikoliv úhradu poloviny obvyklé ceny členského podílu. K této otázce se odvolací soud vyjádřil již v usnesení č. j. 24 Co 444/2005 – 132, kde poukázal na to, že nesplacená část podílu se odrazí v tom, že od obvyklé ceny členského podílu bude třeba tento dluh odečíst (viz usnesení č. j. 24 Co 444/2005 – 132, str. 4 odůvodnění, druhý odstavec zdola). Při převodu členských práv a povinností by totiž bylo namísto nabyvateli, na kterého přechází povinnost uvedenou částku bytovému družstvu doplatit, cenu za převod o tuto částku snížit. Soud prvního stupně uvedený právní názor plně respektoval, když od obvyklé ceny členského podílu v bytovém družstvu (1 600 000 Kč) odečetl nesplacenou část členského podílu (35 960 Kč) a při vypořádání SJM již vycházel jen z rozdílu, tj. z ceny 1 564 040 Kč.

Důvodné je však odvolání Ing. F. P.

V dědickém řízení mohou účastníci uplatňovat v odvolání nové skutečnosti (§ 205a odst. 2, § 120 odst. 2 o. s. ř.).

Ing. F. P. uplatňuje novou skutečnost, když nyní zpochybňuje dědickou způsobilost jedné z dědiček – pozůstalé dcery M. T., s tvrzením, že se dopustila úmyslného trestného činu proti zůstaviteli (trestného činu pomluvy), resp. i zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele.

Toto tvrzení nelze pominout, neboť jde o otázku dědického práva M. T. V případě dědické nezpůsobilosti M. T. nebude dědičkou. Situaci, kdy jeden dědic (Ing. F. P.) popírá dědické právo jiného dědice (M. T.), je nutno řešit příslušným postupem, který je standardní při řešení otázek dědického práva, tj. postupem dle § 175k odst. 1, případně odst. 2 o. s. ř.

Vzhledem k nově uplatněným námitkám Ing. F. P. se napadené usnesení jeví jako předčasné, které nemá v době rozhodování odvolacího soudu podklad v dostatečně zjištěném skutkovém stavu, i když

v době vydání napadeného usnesení tomu tak nebylo. Pokud je totiž M. T. nezpůsobilá dědit, nemůže jí být ani potvrzováno nabytí dědictví.

Odvolací soud nemůže sám postupovat podle § 175k o. s. ř., neboť takové rozhodnutí nebylo předmětem napadeného usnesení.

Dokud není vyjasněna otázka okruhu dědiců a není vyloučeno, že účastníkem řízení má být někdo jiný, než s kým soud dosud jednal (jak by tomu mohlo být v případě dědické nezpůsobilosti M. T. - viz dále), nemůže obstát ani výrok I. a II. napadeného usnesení; pokud by totiž na místo M. T. vstoupil jiný účastník, byla by mu odňata možnost jednat před soudem v otázce vypořádání SJM a obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví.

Z uvedeného důvodu odvolací soud napadené usnesení zrušil jako celek a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 221 odst. 1 a 2 o. s. ř.). Zrušeny byly i výroky IV. až VI., které sice nebyly odvoláním přímo napadeny, ale jsou na napadených výrocích závislé (§ 206 odst. 2 o. s. ř.).

V dalším řízení se soud prvního stupně musí zabývat otázkou dědické nezpůsobilosti M. T. Bude-li skutkový stav nesporný, případně bude-li o tvrzeném trestném činu M. T. pravomocně rozhodnuto příslušným orgánem v trestním řízení, bude vycházet z nesporného skutkového stavu, resp. z rozhodnutí o trestném činu (§ 135 odst. 1 o. s. ř.). V takovém případě rozhodne o dědickém právu M. T. podle § 175k odst. 1 o. s. ř. Bude-li však rozhodnutí o dědickém právu (o dědické způsobilosti) M. T. záviset na zjištění sporných skutečností (např. bude-li M. T. popírat, že by se dopustila jednání, které popisuje v odvolání a v žalobě Ing. F. P. nebo bude tvrdit, že jí zůstavitel tento čin odpustil), bude nutno postupovat podle § 175k odst. 2 o. s. ř. V takovém případě bude namíste uložit Ing. F. P., aby podal v soudem stanovené lhůtě žalobu na určení, že M. T. není dědičkou.

Až po vyřešení otázky sporného dědického práva M. T. bude možné znovu rozhodnout o společném jmění manželů (§ 175l odst. 1 o. s. ř.), určit obvyklou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví (§ 175o odst. 1 o. s. ř.) a nedojde-li k dohodě dědiců o vypořádání dědictví nebo nebude soudem schválena, potvrdit dědicům nabytí dědictví podle podílů, s provedením zápočtu (§ 473, § 474 obč. zák.).

Pro informaci Ing. F. P. odvolací soud připomíná, že případná dědická nezpůsobilost M. T. se týká pouze její osoby, tzn. že důsledky dědické nezpůsobilosti M. T. nemají dopad na dědické právo jejích dětí (viz § 473 odst. 2 obč. zák.). Prokáže-li se dědická nezpůsobilost pozůstalé dcery M. T., nabudou její dědický podíl z dědictví po zůstaviteli ve stejném rozsahu její děti, se kterými bude jednáno jako s účastníky řízení.